

предметів, виведення в дискурс проміжного поняття, що стає центральним, об'єднує віддалені галузі та створює перехід між ними [Эпштейн 2005, с. 373].

У рядку *A coffin, shaped with wings, Crashed into an office* таким проміжним є *wings*. Адже саме це слово формує образ літака, що асоціюється із труною (на борту літака були сотні людей, які знали, що будуть мертві через декілька хвилин). З іншого боку, проміжне *wings* створює образ занепокоєного ангела (терориста), що несе смерть (живих мерців у труні).

Виконуючи функцію створення цілісності світу, метабола відновлює природу словесного синкретизму. Реалізується прийом, який, зберігаючи крайні елементи метафоричного процесу, актуалізує його проміжну ланку, внаслідок чого здійснюється порівняння через зіставлення, переміщення на основі подібності за допомогою переміщення на основі суміжності. Вона може бути визначена як стильова домінанта [Белехова 2002, с. 21; Эпштейн 2005, с. 385] художнього твору.

Отже, механізми формування дискурсивних тропів у основі своїй тотожні з механізмами, що керують організацією дискурсу. Істотна різниця між ними є в операції імплікації, якій піддається троп, функціонуючи в дискурсі. Слід зазначити, що дискурсивною відповідністю тропу є не окреме слово, а речення, умовивід. Специфіку непрямих значень слід шукати не у відношенні між наявним та відсутнім смислом, але в іншій (дискурсивній) площині. Перспективою подальшого вивчення є дослідження функціонування дискурсивного середовища поетичного тексту.

Література

Бабелюк О.А. Поетика постмодерністського художнього дискурсу: принципи текстотворення (на матеріалі сучасної американської прози малої форми) : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук. Спец. 10.02.04 - германські мови / О. А. Бабелюк; Київський національний лінгвістичний університет. - Київ : КНЛУ, 2010. - 32 с.
 Белехова, Л. І. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект [Рукопись] : дис. ... д-ра філол. наук: 10. 02. 04 / Л.І. Белехова ; Наук. консультант д-р філол. наук проф. О.П. Воробйова. – К : КНЛУ, 2002. – 391 с. *Грайс Г.П.* Логика и речевое общение: Перевод с английского // Новое в зарубежной лингвистике. - М.: Прогресс, 1985. – Вып.16.: Лингвистическая прагматика. – С. 217-237. *Демьянков В.З.* Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода // Вопросы языкознания. – М.: Прогресс, 1994. № 4. – С. 17-33. *Князева Е.А.* Метареализм как направление: эстетические принципы и поэтика : автореферат дис. ... кандидата филологических наук : 10.01.08 / Ур. гос. пед. ун-т Екатеринбург, 2000. 19 с. *Кубрякова Е.С.* Краткий словарь когнитивных терминов / Под ред. Е.С. Кубряковой. – М.: Филол. ф-т МГУ им. М.В. Ломоносова, 1997.– 245 с. *Кусько К.Я.* Типология та прагматика літературно-художнього дискурсу в поетичних творах Г.Гейне. Дискурсознавство. Текстология. 4, 2007. - с. 55 – 63. *Прохоров А.В.* Активация фрейма как основа механизма инференции // Вестник ТГУ. Вып 9 (65), 2008, С.231- 233. *Раевская О. В.* О некоторых типах дискурсивной метонимии // Известия АН СЛЯ. Т. 58. 1999. С.19-24. *Энтштейн М.Н.* Постмодерн в русской литературе: Учеб.пособие для вузов – М.: Высш.шк., 2005, - 495 с. *Deleuze Gilles and Guattari Felix.* A Thousand Plateaus. Capitalism and Schizophrenia. / Trans/ by Brian Massumi/ Minneapolis, London: University of Minnesota Press, 1987. P.21. Faces in Smoke: Appearance of the Fallen Angels on 9/11. From ChubbyToesJones, April 15, 2007. <http://www.youtube.com/watch?v=ZRocVVDvoIs>

АФАНАСЬЄВА О.М.

(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

ДИСКУРСИВНА ПАРАДИГМА СУСПІЛЬНИХ І МОВОЗНАВЧИХ НАУК У ДОСЛІДЖЕННІ ПОЛІТИЧНОГО / ПОЛІТОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСІВ

У статті розглядаються сучасні концепції дискурсу та теоретико-методологічні засади дослідження політичного та політологічного дискурсів.

Ключові слова: дискурсологія, політичний дискурс, політологічний дискурс.

Афанасьєва О.Н. Дискурсивная парадигма общественных и языковедческих наук в исследовании политического / политологического дискурсов. В статье рассматриваются современные теоретико-методологические основания исследования политического и политологического дискурсов.

Ключевые слова: дискурсология, политический дискурс, политологический дискурс.

Afanasyeva O.M. The discursive paradigm of social and linguistic sciences in the study of the discourses of politics and political sciences. The article deals with modern theoretical and methodological basis of research in discourses of politics and political sciences.

Key words: dicoursology, political discourse, discourse of political sciences.

Метою цієї розвідки є встановлення основних теоретичних підходів та напрямків аналізу дискурсів сучасних суспільно-політичних наук.

Її завданнями є аналіз сучасних концепцій дискурсу та перспектив застосування теоретичних засад сучасної дискурсології до аналізу політичного та політологічного дискурсів.

Об'єктом дослідження є сучасна дискурсологія, а його **предметом** – сучасні концепції дискурсу у

їх застосуванні до аналізу політичного / політологічного дискурсів.

Поняття дискурсу стало в наш час одним із найбільш поширених у гуманітарних науках, політиці, масс-медіа. Як зазначає Т. ван Дейк, аналіз дискурсу виник як нове трансдисциплінарне поле дослідження в середині 1960 – 1970 рр. у таких наукових галузях, як антропологія, етнографія, мікросоціологія, когнітивна та соціальна психологія, поетика, риторика, стилістика, лінгвістика, семіотика та інших гуманітарних і суспільних науках, зацікавлених у систематичному вивченні структур, функцій та породження тексту і мовлення [Dijk 1991, с. 108]. У кінці 1960-х рр. "лінгвістичний поворот" став справжнім переворотом як у науковому, так і побутовому світосприйнятті й завдяки інтенсивному розповсюдженню ідей постмодернізму і семіотики, розвитку герменевтичної традиції перетворився на "дискурсивний поворот" [Carver 2002, с. 50-52].

Особливого розвитку дискурсивна парадигма набула у філософії постмодерну, де поняття дискурсу, тексту, смислу стали визначальними, а мова розглядалася як основний суб'єкт, який формує уявлення про навколишній світ, та головний об'єкт наукового пошуку (М.Фуко, Ж.Лакан, Ж.Делез, Ж.Дерріда, Ж.Ф.Ліотар, Р.Рорті та ін). Для філософії постмодерну, зокрема – концепції Ж.Дерріда, визначальним є "розчинення" реальності в дискурсі, тексті [Енциклопедія 2003, с. 418]. Дискурс і текст поглинають не лише навколишню дійсність, але й мовця, суб'єкта дискурсу. Так, М.Фуко вважає: якщо існують речі сказані, безпосередню причину треба шукати не в самих сказаних речах і не в людях, які їх сказали, а в системі дискурсивності, у тих можливостях та неможливостях формування висловлювань, які вона створює [Foucault 1969, с. 207].

Саме широкому колу гуманітарних наук, поряд із власне мовознавчою лінією дискурсивних досліджень, належить надзвичайно важлива роль у становленні і розвитку сучасної дискурсології. Передусім, слід відзначити постановку дискурсивної проблематики у філософському плані, зокрема в засадничих для сучасної дискурсології дослідженнях французьких учених, таких як М.Фуко, Л.Альтюссер, П.Бурдьє, П.Рікер та ін. Крім того, у другій половині ХХ століття німецькими філософами й соціологами, що належать до Франкфуртської школи, було висунуто низку нових парадигм філософської та соціологічної теорії форм соціальної інтеграції, узгодження особистих і суспільних інтересів, окремих і загальних цілей та цінностей. Однією з таких парадигм стала парадигма комунікації, мовленнєва прагматика, яка визначає один із найвпливовіших напрямів сучасної західної філософської думки – комунікативну філософію, відомими представниками якої є К.-О.Апель та Ю. Габермас [Апель 1999; Габермас 1999]. З парадигмою комунікації пов'язано введення у філософську й соціологічну теорію категорій етичного виміру, за яким комунікація передбачає визнання в іншій людині суверенної особистості, повагу до неї, а це вже є початком етичного зв'язку [Серажим 2002, с. 23-31]. Постструктуралістська методологія дискурс-аналізу значно вплинула на політичні науки, теорію міжнародних відносин, розбудову європейської ідентичності, методологію масс-медійного аналізу.

Дискурсивна проблематика розвивалася в різних напрямках у річищі різних дисциплінарних, наукових шкіл та підходів. С.Слембрук виділяє вісім течій і гуманітарних дисциплін, у рамках яких виникли різні теорії дискурсу: 1) аналітична філософія з теорією мовленнєвих актів і теорією інформації; 2) лінгвістика, включаючи структурну лінгвістику, лінгвістику тексту та прагматику; 3) лінгвістична антропологія з етнографією мовлення, етнопоетикою, інтеракційною соціолінгвістикою; 4) літературознавчі дослідження; 5) постструктуралістська теорія; 6) семіотичні й культурологічні дослідження; 7) соціальні теорії П.Бурдьє, М. Фуко, Ю.Хабермаса; 8) соціологія інтеракції, включаючи конwersаційний аналіз та етнометодологію [Slembrouck].

Поняття дискурсу нерідко по-різному тлумачиться дослідниками, сам термін "дискурс" використовується в різних значеннях, що надає змогу вченим говорити про "розмитість" його поняттєвих меж. Зокрема, поняття дискурсу асоціюється з усіма виявами комунікації в суспільстві, комунікацією в межах окремих каналів, виявом правил спілкування, способів викладу та втілення прагматичної мети мовців. Дискурс визначається за предметом дослідження різних наук (соціологічний, політологічний, філологічний) чи ментальністю певної доби, її філософією, науковими школами, за суспільною практикою чи соціальною групою (політичний, молодіжний), ідеологічним спрямуванням (радянський, феміністичний, лейбористський, радикальний), сприймається як вияв культури чи етнокультурних особливостей тощо.

Як зазначає Ф.С.Бацевич, поняття дискурсу часто асоціюється з типами та формами мовлення, принципами побудови повідомлення, його риторикою (монологічний, діалогічний, наративний, риторичний, іронічний тощо), характеристиками мовлення окремої людини і груп людей (особистісний, неповторний, колективістський, авторитарний). Розглядають дискурс і як функціональний стиль, різновид мовлення (усний, писемний, науковий, художньо-белетристичний, діловий, літературний), різновид функціонального стилю, його реалізацію в різних сферах спілкування (юридичний, судовий, газетний, радіодискурс, кінодискурс, театральний, у сфері паблік

рілейшнз, рекламний, святковий); як жанр художньої літератури (прозовий, ліричний, драматичний) [Бацевич 2004, с. 137-138].

Неоднозначно дискурс тлумачиться і французькою школою аналізу дискурсу. Так, П.Серіо наводить 8 визначень поняття дискурсу: 1) еквівалент поняття "мовлення" в сосюрівському смислі, тобто будь-яке конкретне висловлення; 2) одиниця більша за фразу, висловлення в глобальному смислі; те, що є предметом дослідження граматики тексту, яка вивчає послідовність окремих висловлень; 3) у рамках теорій висловлення чи прагматики "дискурсом" називають вплив висловлення на його адресата та його внесення до "висловлюваної" ситуації (що має на увазі суб'єкта висловлення, адресата, момент та певне місце висловлення); 4) "дискурс" означає бесіду, яка розглядається як основний тип висловлення; 5) у Е.Бенвеніста "дискурсом" називається мовлення, що приписується мовцям на протигагу "оповіді", яка розгортається без експліцитного втручання суб'єкта висловлення; 6) інколи протиставляються мова і мовлення (*langue / discours*) як, з одного боку, система мало диференційованих віртуальних значущостей і, з іншого, як диверсифікація на поверхневому рівні, пов'язана з розмаїттям уживань, властивих мовним одиницям: розрізняється, таким чином, дослідження елемента "в мові" та його дослідження "в мовленні"; 7) термін "дискурс" часто використовується також для позначення системи обмежень, які накладаються на необмежене число висловлень з огляду на певну соціальну чи ідеологічну позицію: так, коли йдеться про "феміністський дискурс" чи про "адміністративний дискурс", розглядається не окремий корпус, а певний тип висловлення, який вважається взагалі властивим феміністкам чи адміністрації; 8) аналіз дискурсу визначає свій предмет дослідження, розрізняючи висловлення і дискурс [Квадратура 2002, с. 26-27].

Н.Феаклу зіставляє широке і вузьке тлумачення поняття "дискурс". З погляду вченого, в абстрактному сенсі дискурс є категорією, яка позначає широке коло семіотичних (на відміну від несеміотичних) елементів суспільного життя – мовних, візуальних, тілесних тощо. У цьому значенні Н.Феаклу віддає перевагу терміну "семіозис", тоді як дискурс у вузькому значенні (іменник, що має категорію числа) виражає категорію на позначення особливого способу репрезентації певних аспектів суспільного життя. Так розрізняють різні політичні дискурси, які представляють, наприклад, проблеми нерівності, бідності, соціального виключення тощо у різний спосіб. У такому сенсі поняття дискурсу визначається через його зв'язки та відмінності з двома іншими поняттями – "жанру" і "стилю" [Fairclough 2005, с. 78].

Отже, нерідко вчені визначають дискурс через його порівняння з поняттями стилю, тексту, висловлення. Н.Д.Арутюнова визначає дискурс як зв'язний текст у сукупності з екстралінгвальними (прагматичними, соціокультурними, психологічними тощо) чинниками; текст, узятий у подієвому аспекті; мовлення, яке розглядається як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, який бере участь у взаємодії людей і механізмах їх усвідомлення (когнітивних процесах) [Лингвистический 2002, с. 136-137]. Зі свого боку, Ю.С.Степанов вважає, що поняття дискурсу є незводимим до поняття стилю, адже визначальною рисою дискурсу є творення ним власного ідеального адресата. Учений визначає дискурс як мову в мові, представлену у вигляді особливої соціальної даності; він існує передусім у текстах, але таких, за якими постає особлива граMATика, особливий лексикон, особливі правила слововживання і синтаксису, особлива семантика – у кінцевому підсумку – особливий світ, у якому діють свої правила синонімічних замінів, свої правила істинності, свій етикет, тобто свій "альтернативний світ" [Степанов 1995, с. 44-45]. З погляду В.З.Дем'янкова, дискурсом називають текст в його становленні перед мисленневим зором інтерпретатора [Дем'янков 2002, с. 32], а В.І.Карасик вважає, що дискурс є явищем проміжного порядку між мовленням, спілкуванням, мовною поведінкою, з одного боку, і фіксованим текстом, що залишається в "сухому залишку", з іншого [Карасик 2004, с. 230-232]. З погляду Т. ван Дейка, дискурс можна коротко визначити як тип висловлення природної мови, який реалізується послідовністю речень, яка відповідає певним характеристикам. Крім відносної граMATичності речень на синтаксичному рівні, найважливішою властивістю текстової сутності послідовності речень, утвореної дискурсом, є семантична властивість когерентності, яка стосується як діалогічного, так і монологічного дискурсу та відокремлює його від попередніх і наступних дискурсів у мовленнєвій взаємодії [Dijk 1980, с. 53]. Р.Водак приєднується до соціокогнітивної теорії Т. ван Дейка і розглядає дискурс як форму знання і пам'яті, у той час як текст ілюструє конкретні усні висловлення чи письмові документи [Wodak 2002, с. 8]. У такій же соціокогнітивній перспективі М.Хайер визначає дискурс як сукупність ідей, концептів та категорій, через які надається смисл соціальним та фізичним явищам, і який продукується і репродукується через упізнаваний набір практик [Haer 2006, с. 67].

Серед основних характеристик дискурсу сучасні мовознавці називають його зв'язок із певною галуззю життя та діяльності людини, певною суспільною практикою, формою знання. Один із засновників сучасної теорії дискурсу, М.Фуко так окреслює сутність цього поняття: "Завдання... полягає в тому, щоб більше не розглядати дискурси як сукупності знаків (означальних елементів, які відсилають

до змістів чи уявлень), а як практики, які систематично формують об'єкти, про які вони говорять" [Foucault 1969, с. 65-67]. На думку Н.Д.Арутюнової, дискурс – це мовлення, "занурене в життя" [Лингвистический 2002, с. 136-137]. К.С.Серажим визначає дискурс як складний соціолінгвістичний феномен сучасного комунікативного середовища, який, по-перше, детермінується (прямо чи опосередковано) його соціокультурними, політичними, прагматично-ситуативними, психологічними та іншими (конститууючими чи фоновими) чинниками, по-друге, має "видиму" – лінгвістичну (зв'язний текст чи його семантично значущий та синтаксично завершений фрагмент) та "невидиму" – екстралінгвістичну (знання про світ, думки, настанови, мету адресанта, необхідні для розуміння цього тексту) структуру і, по-третє, характеризується спільністю світу, який "будується" впродовж розгортання дискурсу його репродуцентом (автором) та інтерпретується його реципієнтом (слухачем, читачем тощо) [Серажим 2002, с. 13]. Крім того, дискурс є особливою формою суспільної діяльності. Так, В.В.Красних вважає, що дискурс є вербалізованою мовленнєво-мисленнєвою діяльністю, яка розуміється як сукупність процесу і результату і має як власне лінгвальний, так і екстралінгвальний плани [Красных 2002, с. 200].

Іншою визначальною рисою дискурсу є його складна семіотична та комунікативна сутність, що включає як лінгвальні, так і нелінгвальні компоненти. За визначенням Ф.С.Бацевича, дискурс – це тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, паралінгвальну), відбувається в межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним колом "форм життя", залежних від тематики спілкування, має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів [Бацевич 2004, с. 138].

Отже, у сучасному мовознавстві та гуманітарних науках термін "дискурс" позначає мовленнєву діяльність взагалі або її конкретні суспільно зумовлені прояви. Це – єдність кодифікованих мовленнєвих уживань, пов'язаних із певним типом суспільної практики (юридичний, медичний, релігійний дискурс) [Rastier 2001, с. 257]. До такого мовознавчого визначення близькими є і тлумачення дискурсу в царині гуманітарних наук. Так, П. дю Гей визначає дискурс як групу тверджень, наданих мовою, для розмови на певну тему та спосіб продукування особливого виду знання про певну тему. Цей термін відноситься як до продукування знання через мову та репрезентацію, так і до способу, яким знання інституціоналізується, окреслюючи суспільні практики та вводячи у гру нові практики [цит. за Ainsworth, с. 3].

Учені підкреслюють необхідність інтегративного підходу до розуміння дискурсу, який об'єднує різні його аспекти: семіотичний, який включає знакові системи і форми знання, які відповідають певному часовому і соціокультурному аспекту; діяльнісний, який представляє різні соціальні дії, спрямовані на підтримання існуючих знакових систем і створення нових смислів; матеріальний аспект представляє час, місце, умови соціальної взаємодії; політичний, який формує і відтворює владні відносини в суспільстві; соціокультурний, який представляє взаємодію особистого, соціального і культурного знання, цінностей тощо [Голпыгина].

Відзначаючи все більшу інтернаціоналізацію дискурсивних студій, дослідники водночас виділяють національні школи, зазначаючи основоположну роль французьких учених, передусім М.Фуко, та постійне повернення до цих засадничих положень у сучасній дискурсології [Angermüller 2007, с. 5-16]. У французькій лінгвістиці взаємодіють дві основні тенденції в тлумаченні сутності дискурсу: соціосемантична, яка розвиває підходи, започатковані ідеями М.Фуко, П.Бурдьє та французькою школою аналізу дискурсу (М.Пеше, П.Серію, Е.П.Орланді, Ж.-Ж.Куртін, Д. Мальдіє та ін.), та семантична, яка базується на автономності семантики (Паризька школа). Крім того, деякі труднощі щодо визначення дискурсу спричинено певним нерозрізненням цього терміна зі спорідненими, як-от *discours / langage, discours / parole, discours / énoncé* [Sarfati 2001, с. 16].

Такі учені як Я.Торфінг, Е.Лакло, Ш.Муфф [Torfing 2002, с. 56] підкреслюють усе більший концептуальний та методологічний вплив аналізу дискурсу на політичні науки та дослідження в галузі політики. Сучасні політологи застосовують дискурсивний підхід для аналізу різних видів та аспектів політики й політичної діяльності: зовнішньополітичної теорії [Соломина 2007, с. 28], політичної кампанії, політичної комунікації в інформаційному суспільстві тощо [Современные 2006]. У таких дослідженнях поняття дискурсу нерідко заміняє поняття ідеології чи наукової школи, стає форматом розгляду певної проблеми.

Як політологи, так і мовознавці наголошують на комунікативному вимірі політики, зазначають, що політика передбачає утворення загальнозрозумілої для всіх суб'єктів мови (вербальної, символічної), здатної забезпечити ефективну взаємодію та взаєморозуміння між усіма членами даної спільноти [Ильин 1991]. Таким чином виокремлюється політична лінгвістика як самостійний науковий напрям, спрямований на дослідження мовних, текстових та дискурсивних феноменів політичної комунікації,

вивчення сучасної політичної мови та її історії, загальних закономірностей політичної комунікації, ідеостилів політичних лідерів, політичних напрямків і партій тощо [Будаєв 2006].

Висновки і перспективи. Поширення поняття дискурсу в сучасних суспільних науках веде до більш активного застосування та розробки в рамках різних дисциплін та в міждисциплінарній перспективі різних методів аналізу дискурсу. Йдеться, у першу чергу, про дослідження владного впливу дискурсу, його ідеологічної сутності, суспільно-структуральної функції. З іншого боку, сучасні теорії дискурсу мають певний вплив і на розвиток власне дискурсів суспільних наук. Так, серед засад сучасних суспільно-політичних наук слід зазначити праці М.Фуко, Л.Альтюссера, які включають дискурсивну проблематику. Крім того, із власне суспільно-політичними дослідженнями певним чином пов'язано також праці з аналізу політичного дискурсу і, у ширшій перспективі, сучасні соціологічні та психологічні теорії дискурсу, критичний дискурс-аналіз. У такій площині перспективними напрямками дослідження вважаємо подальшу розробку методів дискурсивного аналізу та їх застосування до комплексного дослідження політичного та політологічного дискурсів, зокрема у зіставному плані.

Література

- Апель К.О. Дискурсивна етика як політична етика відповідальності у ситуації сучасного світу / К.О.Апель // Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. – К.: Лібра, 1999. – С. 395-413. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Бацевич Ф.С. – К.: Академія, 2004. – 344 с. Будаєв Э. В. Современная политическая лингвистика / Э.В.Будаєв, А.П.Чудинов. Екатеринбург, 2006 – Режим доступу: <http://www.philology.ru/linguistics1/budaev-chudinov-06a.htm>. Габермас Ю. Дії, мовленнєві акти, мовленнєві інтеракції та життєвий світ / Ю.Габермас // Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. – К.: Лібра, 1999. – С. 287-324. Демьянков В.З. Политический дискурс как предмет политологической филологии / В.З.Демьянков // Политическая наука. Политический дискурс. История и современные исследования. – М., 2002. – № 3. – С. 32-43. Енциклопедія постмодернізму / [за ред. Ч.Е. Вінквіста, В.Е.Тейлора]. – К.: Основи, 2003. – 503 с. Ильин М.В. Что есть политика и что – наука о политике (Опыт нетрадиционного обзора) / М.В.Ильин, Б.И.Коваль // Полис. 1991. – № 4. – С. 103-115. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / Карасик В.И. – М.: Гнозис, 2004. – 390 с. Квадратура смысла. Французская школа анализа дискурса / [общ.ред. П.Серио]. – М.: ОАО ИГ "Прогресс", 2002. – 416 с. Красных В.В. Этнопсихолінгвістика і лінгвокультурологія: курс лекцій / Красных В.В. – М.: Гнозис, 2002. – 284 с. Лингвистический энциклопедический словарь / [под ред. В.Н.Ярцевой]. – [2-е изд., доп.]. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2002. – 709 с. Серажим К.С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалах сучасної газетної публіцистики): монографія / Серажим К.С. – К., 2002. – 392 с. Современные теории дискурса: мультидисциплинарный анализ: [сб. науч. трудов]. – Екатеринбург: Издательский дом "Дискурс-Пи", 2006. – 177 с. Соломина Е.В. Дискурс-анализ в изучении внешней политики: сильные стороны и ограничения на примере концепции О.Вивера / Е.В.Соломина // Вестник СамГУ. – 2007. – № 1 (51). Социология. – С. 24-31. Степанов Ю.С. Альтернативный мир, дискурс, факт и принцип причинности / Ю.С.Степанов // Язык и наука конца XX века: сб. статей. – М.: РГГУ. – 1995. – С. 35-73. Толпыгина О.А. Понятие дискурса и дискурсивный анализ в общественных науках / О.А.Толпыгина – Режим доступу: http://www.sociology.kharkov.ua/docs/chten_01/tolpygina.doc. Ainsworth S. Discourse Analysis as Social Construction: Towards Greater Integration of Approaches and Methods / S.Ainsworth. – Режим доступу: <http://www.mngt.waikato.ac.nz/ejrot/cmsconference/2001/Papers/ConstructionKnowledge/Ainsworth.pdf>. Angermüller J. L'analyse du discours en Allemagne et en France. Croisements nationaux et limites disciplinaires / J.Angermüller // Langage et société. – 2007. – № 120. – P. 5-16. Carver T. Discourse Analysis and the "linguistic turn" / T.Carver // European Political Science. – 2002. – Vol.2. – №1. – P. 50-54. Dijk T.A. van. The Semantics and Pragmatics of Functional Coherence in Discourse / T.A. van Dijk // Speech act theory: ten years later. – Milano, 1980. – № 26/27. – P. 49-65. Dijk T.A. van. The interdisciplinary study of news as discourse / T.A. van Dijk // Handbook of Qualitative Methods in Mass Communication Research : [ed. by K.Bruhn-Jensen and N.Jankowski]. – L.: Routledge, 1991. – P. 108-120. Fairclough N. Critical Discourse Analysis / N.Fairclough // Marges linguistiques. – 2005. – № 9. – P. 76-95. Foucault M. L'archéologie du savoir / Foucault M. – P.: Gallimard, 1969. – 275 p. Hajer M.A. Doing discourse analysis: coalitions, practices, meaning / M.A.Hajer // Words matter in policy and planning. Discourse theory and method in the social sciences: [ed. by M. van den Brink and T.Metze]. – Utrecht, 2006. – P. 65-74. Rastier F. Sémantique et recherches cognitives / Rastier F. – P. : PUF, 2001. – 272 p. Sarfati G.-E. Eléments d'analyse du discours / Sarfati G.-E. – P.: Nathan, 2001. – 128 p. Slembrouck S. What is meant by "discourse analysis" / Slembrouck S. – Режим доступу: <http://bank.rug.ac.be/da/da.htm>. Torfing J. Discourse Analysis and the Post-structuralism of Laclau and Mouffe / J.Torfing. – European Political Science, 2002. – P. 54-57. Wodak R. Aspects of Critical Discourse Analysis / R.Wodak // Zeitschrift für Angewandte Linguistik. – 2002. – № 36. – P. 5-31.

БЕХТА І.А.

(Львівський національний університет імені І. Франка)

ПРЯМЕ МОВЛЕННЯ У НАРАТИВНІЙ СТРУКТУРІ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Автор статті розглядає комунікативно-дискурсивний потенціал прямого мовлення в оповідній структурі англомовного художнього тексту постмодернізму через структурний аналіз лексем дієслівно-мовленнєвого введення цього способу у фактуру тексту. Такий аналіз засвідчує орієнтацію на опис мовного, мовленнєвого, текстового різновидів прямого мовлення, котрі допомагають цілеспрямованіше оцінити його структурно-семантичні ознаки, які набувають особливого значення за функціонального підходу до мовних явищ.

Ключові слова: пряме мовлення, наративна структура, постмодерністський текст